

P

pacht (de) = *pacht*

In de 19de eeuw waren veel bruggen, sluizen en tolvaarten, loswallen e.d. door de eigenaars, ook door overheden, verpacht aan particuliere beheerders. Die hieven en inden bruggeld, sluisgeld, tolgeld, losgeld e.d. ► **jild**. Schippers hadden dan ook voortdurend met al deze (gevarieerde) scheepvaartlasten te maken.

pal (de) = *pal*

Houten, ijzeren of stalen pennetje of kegel waarmee het teruglopen van de **palring** of het kamrad ► **rêd** van een **spil** of **liere** kan worden voorkomen.

palaver (it) = *palaver* ► **rûtebesprek**

palm (de) = *palm*

Maateenheid die teruggaat op de breedte van een geopende hand zonder de duim. Dat is ongeveer vier duimen en dus ca. 10 cm. Ook gebruikte men hiervoor de term **hân bree**. Met de komst van het Nederlandse metrieke stelsel is die maat officieel als 10 centimeter vastgesteld. De maat **mêst palm** (9,6 cm) gebruikte men om de omtrek van rondhouten vast te stellen ► **oerpalmje** ► **ynpalmje**.

palmslach (de) = *palmslag*

1. Handslag met de vlakke hand van de koper in die van de verkoper om de koop te bevestigen.
2. Finale verkoping bij een publieke verkoop van een schip of een onroerend goed.

palring (de) = *pallewiel*

Ook wel gespeld als **polring**. Het kamrad ► **rêd** - met name de van zaagtanden voorziene ijzeren band in het midden van een **spil**(1) - waarin een **pal** kan vallen, waarmee wordt voorkomen dat het rad terugloopt ► **rikketik**.

paneeldoarke (it) = *paneeldeurtje*

Elk van de deurtjes van **kammenet** en **spyn**(2) in de roef hebben panelen en worden daarom zo genoemd.

pankoeken (de) = *pannekoeken* ► **ankerbal**

parapluanker (it) = *parapluanker*

Een **anker** met vier inklapbare armen. Daardoor is het gemakkelijk op te bergen. Men gebruikte het alleen bij kleine scheepjes.

part (it) = *deel*

1. Aandeel in de opbrengst en/of eigendom van een schip ► **riederij** ► **bylbrief**(2).
2. Deel van een touw. Dat deel van een **loper** dat aangetrokken wordt noemt je het **heljen-de part** ► **helje**(2) ► **loas**(1).

parteriederij (de) = *partenrederij* ► **riederij**

partsje = *delen*

1. Ook **parte**. Het door de zeilers bij het hardzeilen onderling maken van afspraken over de verdeling van de te winnen prijzen ► **hurdride**.
2. Ook **parte**. Delen of verdelen van (bijvoorbeeld) een beschikbare vracht ► **winne**(2).

partuerline (de) = *partuurlijn*

Ook wel gespeld als **portuerline**. De lijn waarmee het **anker** in rust aan de **kraanbalke** wordt vastgezet.

patint (it) = *patent*

1. *Bedrijfsvergunning* Verplichte inschrijving in het patentregister - onder het betalen van **patintrjocht** ► **jild**(2) - voor ieder die een erkend bedrijf wilde uitoefenen. Dat gold ook en in Fryslân met name veerschippers, aan wie extra eisen betreffende kwaliteit en uitrusting van hun schip konden worden gesteld. Eind negentiende eeuw is deze regeling opgeheven. Tot dan was een gangbaar rijmpje: "*Tollen en patenten / kosten de schipper (al zijn) centen*" ► **skippersrym**.
2. *Octrooi* Op uitvindingen kan een nationaal of internationaal geldende juridische bescherming worden verkregen. Pas sinds het industriële tijdperk werden op deze wijze vernieuwingen op schepen (soms) door de rechthebbende afgeschermd ► **patintskiif**.

patintglês (it) = *patentglas*

Dik soort gegoten glas (rond met een doorsnede van ca. 15 cm.) met een prismatische werking waardoor meer licht binnenviel. Je vond het (soms) geplaatst op de plek van het **kapke** (als dat er niet was) en verder in het voordek of de

warring om licht in de **durk**(1) of het ruim te krijgen.

patintrjocht (it) = *patentrecht* ► **patint**

patintskiif (de) = *patentschijf*

Gelagerde schijf in een blok waarop de uitvinder /producent een patent of octrooi heeft verkregen. Daarop, of op het huis, is of was duidelijk zichtbaar een octrooinummer aangebracht.

patryspoartsje (it) = *patrijspoort* ► **poartsje**

paviljoen (it) = *paviljoen*

1. Een verhoogd achterdek, meestal van gelijke hoogte als het **potdek**, onder het **helmhout**, als daar geen echte roef is ► **plecht**. Bij een dergelijk schip zie je meestal een langer helmhout, een **paviljoenhelmhout**, dan bij een normaal **dekskip** of **roefskip**. De schipper stond voor het paviljoen te sturen. Soms was er voor de roerganger in het achterschip een **bollestâl**(1) aangebracht. Een gewoon dekschip heeft geen verhoogd achterdek en dus ook geen paviljoen. Een schip met zo'n paviljoen noem je een **paviljoenskip**. Er waren ook tjalken van dit model, de **paviljoentsjalken**.
2. Fraai versierde kajuit op het achterschip van 17de en 18de eeuwse schepen.

paviljoenhelmhout (it) = *paviljoenhelmhout*

► **paviljoen**(1)

paviljoenskip (it) = *paviljoenschip* ► **paviljoen**(1)

► **skip**

paviljoentsjalk (de) = *paviljoentjalk*

► **paviljoen**(1) ► **tsjalk**

peal (de) = *paal*

1. Langwerpig stuk hout dat in de bodem van een water is geslagen en waaraan een schip kan worden vastgemaakt ► **marpeal** ► **mierprikke**.
2. Quasi onverschillige aanduiding voor elk rondhout, zoals mast en giek.

pealstek (de) = *paalsteek*

Steek die vaak gebruikt wordt om een touw om een paal vast te maken ► **knoop** ► **stek**.

pearder (de) = *scheepsjager* ► **pearter**

pearderje ► **peartsje**

peardzje ► **peartsje**

pearter (de) = *scheepsjager*

Ook **peartsjer** of **pearder** ► **jager**(3). Een man die met paarden schepen jaagt of trekt. Het beroep dat hij uitoefent noem je **pearterje**, zijn paard is het **peartershynder** of het **skipsjagershynder**. Het jongetje dat op de rug van het paard ter assistentie meerijdt, is de **peartersjonge** ► **trekskippersjonge**. Als iemand een **pearterssiel** heeft, neemt die persoon het niet zo nauw met zijn geweten. In Fryslân werd het scheepsjagen weinig gedaan. In 1911 waren er in Fryslân 21 paarden tegenover in Groningen 369 en in het veel kleinere Drenthe 112. De belangrijkste oorzaak voor deze verschillen zal in de waterwegen hebben gelegen. De Friese waterwegen leenden zich veel beter voor zeilen en langs smallere wateren liep meestal geen trekweg ► **lûkskip**.

♣ *Hja hat in pearter > Ze heeft iemand die haar trekt, bijvoorbeeld als voorrijder op het ijs.*

peartsje

1. Ook **peardzje** en **pearderje**. Een schip met een paard voort (laten) trekken.
2. Ook **peardzje** en **pearderje**. Het beroep van **pearter** uitoefenen.
3. Ook **peardzje** en **pearderje**. Zich (op het ijs) laten voorttrekken ► **pearter**.

peartsjer (de) = *scheepsjager* ► **pearter**

peil (it) = *peil*

De hoogte die het water heeft of de nagestreefde waterstand. In Fryslân werd tot 1987 de do-rvaartheogte van een brug aangegeven ten opzichte van het FZP, het Fries Zomerpeil. Het streefpeil van de Friese boezem (nu ca. 14.000 ha groot) is toen echter vastgesteld op 0,52 beneden NAP ► **bûte(n)wetter**(2).

In 1774 had Fryslân een (eigen) zomer- en een winterpeil vastgesteld. Het Friese zomerpeil was 0,66 m beneden NAP, af te lezen op een peilschaal in de toen niet gedempte Tweebaksmarkt in Leeuwarden voor het provinciehuis ► **provinsjaal farwetter**. Er werd in het voorjaar een buffer aangehouden van zo'n 25 centimeter om wat meer water onder de kiel te hebben als je een droge zomer kreeg. Zeer droge zomers in de

eerste helft van de 20ste eeuw waren die van 1904, 1911, 1921 en 1929.

Het waterbeheer werd tot 1920 uitsluitend geregeld door het afstromen als het eb was. In de Zuidwesthoek leidde dat vaak tot problemen doordat daar weinig (10 tot 20 centimeter) tijverschil was en men vooral bij zuidwestenwind last van opstuwing had naar Midden-Fryslân.

Na het in werking treden van het Woudagemaal bij Tacozijl in 1920 bracht men de peilmarge terug tot 14 centimeter. In de droge zomer van 1929 - toen de Zuiderzee nog niet was afgesloten en men dus geen zoet water bij Lemmer kon binnenlaten - beleefden de schippers voor de laatste keer veel problemen. Het skûtsjesilen bij Earnewâld ging dat jaar niet door omdat de Sânemar bijna droog lag. Vanaf 1932 waren die problemen voorbij. Tot ver in de 20ste eeuw lag het winterpeil van de Friese boezem trouwens veel hoger dan het zomerpeil. Sinds het in bedrijf zijn van het Hooglandgemaal bij Stavoren (1966) is het peil zomer en winter praktisch gelijk. De talrijke waterschappen ► **wetterskip**(1), polders en poldertjes die Fryslân kende - meer dan duizend - hadden, en dikwijls hebben, allemaal een eigen binnenpeil ► **binne(n)wetter**(2).

peile = *peilen*

Ook **peilje** en **útstekke**. De diepte van het water meten ► **bedjipje** ► **djipje** ► **gearde**(1) ► **plechtgearde** ► **peiler** ► **ske**(2). Bij heel licht weer wordt er soms zo driftig gepeild dat

de **peiler** er 'dikke polse' nvan zou krijgen. Hij probeert dan onopvallend - want het is reglementair niet toegestaan - met de peilstok te bomen ► **kloetsje**.

peiler (de)

1. *Peiler* Het bemanningslid - meestal een jongere - dat peilt om aan te geven hoe diep een zwaard kan worden gestoken.
2. *Peillood*. Ook **peilead**(2).

peilglês (it) = *peilglas* ► **pypke**(3)

peilead (it)

1. *Schietlood* Stukje lood of koper aan een touwtje om de hoek van een helling ten opzichte van loodrecht te bepalen. Is die onjuist, dan is er iets uit het lood.
2. *Peillood*. Ook **peiler**(2). Stuk lood of koper aan een lijn om op zee de diepte te bepalen.

peilstok (de) = *peilstok* ► **gearde**(2)

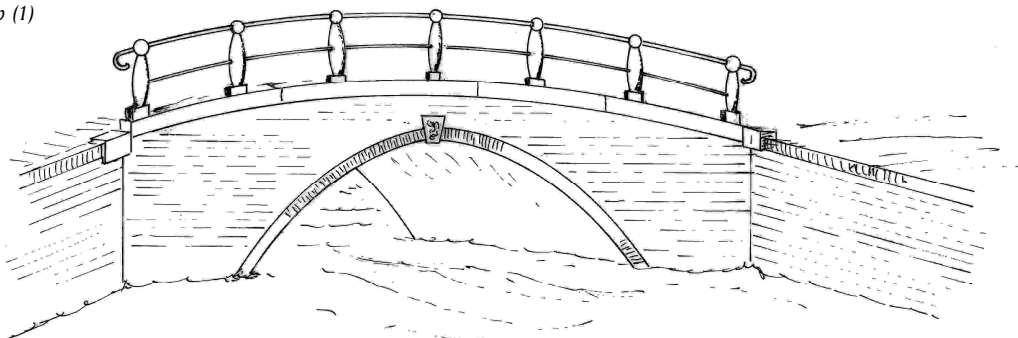
piip (de) = *pijp*

1. Stenen boogbrug, overkluizing ► **brêge** ► **pypke**(2).
2. **De Piip** is de naam een (nu verdwenen) beoemde helling in Drachten waar veel snel zeilende skûtsjes - de z.g. **Piipsters** - zijn gebouwd.
3. Figuurlijk gebruikt voor **boom**(2).
♣ *Mei de lange piip rinne* > Het schip voortbomen ► **bome**.

Piipster (de)

Skûtsje dat door de Gebrs. Roorda op de Piipster werf in Drachten is gebouwd. Hier werd rond

Piip (1)

1905 een snelzeilend skûtsje ontworpen dat kon 'laden en varen' en waarvan een aantal sindsdien bij wedstrijden excelleren. Typerend zijn een sterk geveegde kont, de vloeiende zeeg ► **sigen** en in veel gevallen iets bolle **wangen** in de kop ► **piip(2)** ► **pyk(2)**.

pijjecker(t) (de) = *pijjecker*

Ook **pijjakker(t)**. Schippersjekker van ruige zware stof - baai of pijlaken - die over het hoofd moet worden aangetrokken ► **skippersklean**.

pik (it) = *pek*

1. Zwarte, kleverige en zeer brandbare stof, die achterblijft als men teer distilleert. Op Friese hellingen maakte men het ook zelf door **tar(re)** te koken ► **pikkoaitsje**. Na het **brouwen** worden de naden ► **naad(1)** tussen de **boegen** ► **boech(1)** met warme pek gevuld ► **tar(re)pik** ► **harpuis**. Dat **tar-koaitsjen** was meestal jongenswerk. Een **pikjonge** moest op een scheepshelling dat ► **pikje(1)** en nog tal van andere kleine karweitjes doen.

¶ **It is sa hjit, dat it pik rint út de naden**

> *Het is zo heet, dat het pek uit de naden loopt* (de uitdrukking wordt ook wel eens gebezigd als het allesbehalve warm is).

♣ **Pik oan 'e fingers hawwe** > *Zich ten koste van anderen verrijkt* **Der bliuwt altyd pik oan 'e hannen** > *Er blijft altijd geld aan de strijk stok hangen* **Dat is pik yn 't fjoer** > *Dat is olie op het vuur* **Dy't mei pik omgiet, wurdt dermei besmet** > *Iemand die met slechte mensen omgaat, wordt zelf ook slecht.*

2. Zeer donker, zwart, laagveen waar zware **turf** ► **pikturf** van wordt gemaakt. Er zijn vrijwel geen plantenresten in zichtbaar ► **pikkich(3)**.

pikbal (de) = *pikbal*

1. Scheldnaam voor een schipper of een zeeman ► **pikbroek** ► **pikker(2)**.
2. Stukje **pik(1)** waarop door kinderen en ook volwassenen (als "snoepje" of tegen verkoudheid ► **dokterje**) werd gekauwd. Je noemt dat gebruik **pikkôgje** of **pikkoaie**.

pikbroek (de) = *pikbroek*

Scheldnaam voor een schipper of een zeeman;

► **pikbal(1)** ► **pikker(2)**.

♣ **Hy is in pikbroek** > *Hij is iemand die het geld in zijn zak houdt*

pikeskud (it) = *voorschot* ► **foarskud** ► **pyk(2)**

pikelwetter (it) = *pekelwater*

Om het trillen van het achterlijk van een katoenen zeil tegen te gaan, maakte men het nat met pekelwater. Het zeil kromp en bleef dankzij het zout wat langer vochtig.

pikheak (de) = *pikhaak*

Ook **pjukheak**. Spier met daaraan een ijzeren haak ► **heak(2)** waarmee iets kan worden opgevisst, vastgehouden of afgeduwd. Je legt een haak altijd met de punt naar achteren op het schip ► **boomstuoltsje**.

pikhok (it) = *pekschuur*

Schuurtje op het terrein van een helling waar pek, teer, harpuit e.d. werden bewaard.

pikich = *gepiekt* ► **pyk(2)**

pikje

1. Ook **bepikje**. Het vullen van de naden met **pik(1)** ► **pikleppel**.
2. Ook **pikke**. Kleverig zijn, bijv. van een pas geverfd stuk hout of van met **pik** gevulde naden bij warm weer ► **pikkich(1)** ► **oanhâlde(6)**.
3. Ook **pikke**. Provisorisch naaien, zoals een schipper doet bij een voorlopige reparatie van zeil ► **seilnaaie**.

pikjonge (de) = *scheepstimmerjonge* ► **pik(1)**

pikker (de) = *pikker*

1. Een kleine **klúffok**, ook wel **jager(1)** en **tikker(tsje)** genoemd. Op skûtsjes noemt men een stormfok ook wel **pikkertsje**.
2. Scheldwoord voor een matroos of zeeman ► **pikbal(1)** ► **pikbroek**.

pikkich

1. Als bij warm weer de **pik(1)** in de naden zacht wordt en wat omhoog komt voelt met name een dek daardoor kleverig aan. Je noemt dat **pikkich** ► **pikje(2)**.
2. *Kleverig* ► **pikje(2)**.
3. Er als **pik(1)** uitzien of vergelijkbare eigenschappen hebben (zwart en taai, bijvoorbeeld van grond) ► **pik(2)**.

pikkoaie = *pekkauwen* ► **pikbal**(2)

pikkoaitsje = *pekkoken* ► **pik**(1)

pikkôgje = *pekkauwen* ► **pikbal**(2)

pikkwast (de) = *pekkwast*

Kwast om pek mee te smeren ► **bokkepoat**(2).

pikleppel (de) = *peklepel*

Lepel waarmee pek in de naden ► **naad**(1) werd gegoten ► **pik**(1).

pikpot (de) = *pekpote*

Pot waarin de pek werd verwarmd voor die werd angebracht.

pikskra(a)bje = *pekschrapen*

De pek die bij het **pikjen** ► **pikje**(1) naast de naden is geknoeid van het hout afschrapen.

piktonne (de) = *pektion*

Ook **piktûne**. Ton waar op de werf de pek in bewaard werd. Op feestdagen werd bij wijze van vuurwerk wel eens zo'n ton in brand gestoken: het zogenaamde **piktonne brânen**. Als (alarm)signaal gaat dit gebruik terug tot in de hoge Middeleeuwen.

piktried (de & it) = *pekdraad*

Draad dat met **pik**(1) of **tar(re)** was ingesmeerd en gebruikt werd om **wynsels** van te maken en (soms) het zeil mee te naaien ► **seilnaaie**. Deze wijze van draad behandelen was rotwerend ► **bynseljern** ► **takeljern**. Heb je het over de **piktried**, dan bedoel je één draad, met **it piktried** wordt dat soort draad in het algemeen aangeduid.

pikturf (de)

Zwarte, zware baggelaar ► **turf** ► **pik**(2)

pipegaal (de) = *kruiwagen*

Ook (meestal) **pipegaaltsje**. Vrij kleine houten kruiwagen ► **kroade** die alle schippers aan boord hadden als ze met modder, mest of huisvuil voeren. Het (houten) wiel piepte als het droog werd, wat gauw het geval was als men het niet geregeld smeerde.

piteroalje (de) = *petroleum*

Ook **petroalje** en **p'troalje** ► **oalje**(2). Behalve als brandstof in lampen ► **skipperke**(6), petroleumstellen e.d. gebruikte een schipper petroleum ook als vraat- en rotwerende vloeistof. In houten schepen goot men soms vele liters over

het houtwerk binnen in het schip (met name over het vlak en de kimmen). Het hout werd er keihard van. Sommige schippers dronken een lepelvol bij maagklachten en behandelden er infecties mee ► **dokterje**.

pjukheak (de) = *pikhaak* ► **pikheak**

plaat (de) = *plaat*

Langwerpig plat stuk ijzer dat in de romp van een ijzeren schip is verwerkt. Vanwege de voorkeur van Friese schippers voor ronde vormen werden hier voor de boegen ► **boech**(1) relatief erg smalle platen toegepast ► **plaatizer**.

plaatizer (it) = *plaatijzer*

Gewalst ijzer, vaak staalijzer genoemd, dat in een bepaalde dikte door de **hellingbaas** werd aangeschaft voor de bouw van een nieuw schip. Voor elk deel gold een gewenste dikte, die in overleg met de opdrachtgever werd vastgesteld: voor het vlak vaak 6 of 7 **streek**(1) of mm., voor het dek 5 en voor de roef 4. Het materiaal was net buigzaam genoeg om rondingen er met zware voorhamers in te slaan. Voor de beplating van **dek** en **war(r)ing** kon de schipper kiezen uit **glêd**(2), **rútsjes** ► **rútsjeplaat**, **dopkes** ► **dopkeplaat** of **tranen** ► **traanplaat**. Glad ijzer was bij nat weer gevaarlijk, terwijl het water in de winter tussen de ruitjes bleef staan en kon bevriezen. Een plaat met aangebrachte dopjes of tranen was echter nogal duur. Plaatijzer wordt in scheepsbouwbestekken meestal **plaat** genoemd ► **dek(s)plaat** ► **klinke** ► **kylplaat** ► **skeargongsplaat**.

plamuur (de) = *plamuur*

Op ijzeren schepen wordt veel plamuur gebruikt om naden tussen en overlappingen van de platen glad te maken ► **bloedplamuur**. Het gebruik van plamuur op wedstrijdskûtsjes is, boven de waterlijn, tegenwoordig aan beperkingen gebonden

planke (de) = *plank*

1. Algemene aanduiding voor een in de lengte uit een boomstam gezaagd plat stuk hout, dat breder is dan dik en langer dan breed. Ook (in zware uitvoering): **dealje** of **post**(1). De algemene aanduiding **planke** wordt

gebruikt als de spreker zo gauw geen preciezere benaming voor het plankachtig scheepsonderdeel weet ► **deksplanke** ► **easplanke** ► **easgatsplanke** ► **rinplanke**.

2. Bij verkorting voor **rinplanke**, de **långong** waarmee je een loopverbinding legt tussen wal en schip.

¶ **De planke ôflûke** > *De loopplank binnen halen.*

♣ **De planke ôflûke** > *Ergens mee ophoude* **De planke** of **misrinne** of **misroaie** of **misslaan** of **mis wêze** > *Een zaak verkeerd voorstellen of zich vergissen*

3. Klein, smal bruggetje ► **brêge**.

plat = *plat*

1. Wanneer een schipper vanwege de weersomstandigheden een klein en vlak zeil aanslaat (en vaak ook nog gereefd) dan zegt hij: **It spul moat der mar plat op** ► **(foar) top(1)** ► **(foar) fol(3)** ► **pylkerich** ► **seil(1)** ► **spul**.
2. Met een **platte knoop** (*platte knoop*) wordt een knoop bestaande uit twee op elkaar gezette **healstekken** bedoeld ► **knoop** ► **âldwiif**.
3. Het **boeisel** staat op het **board(2)** bevestigd met behulp van **platte pinnen** ► **boeisel-pin**.
4. Je spreekt van **plat foar de wyn** als je de wind recht van achteren hebt. Ook wordt gezegd: **plat foar it lapke** ► **flak(1)** **foar de wyn** ► **flak(1)** **foar it lapke**.
5. In de Zuidwesthoek waren de skûtsjes in het algemeen lager of "platter" getuigd dan die uit het oosten van Fryslân. Zo'n **plat spul** zeilde op de meren met veel wind veiliger, terwijl een hoger zeil meer voordelen bood bij het varen in een smalle vaart tussen bossages.
6. Wanneer een skûtsje buitengewoon scheef hangt, zeg je dat het **plat op 't wetter** ligt.
7. Een **plat** schip is van voren en van achteren weinig hoger dan het middenschip. Het heeft dan ook nauwelijks **siggen(1)**.
8. Onder **platte lûken** ► **lûk** verstaat men luiken

die recht zijn (zoals op de huidige skûtsjes).

9. Een **platte liere(2)** is een ijzeren ankerlier voor op een schip.

platboaiem (de) = *platbodem*

Ook **platboom**. Elk vaartuig waarvan het **flak(2)** volledig recht en vlak is ► **pyk(2)** ► **rûnboaiem**.

♣ **Hy fart mei in platboaiem** > *Hij heeft nooit geld op zak.* **Mei in platboomd skip komt men net oer see** > *Zonder geld, verstand, inzicht, opleiding kom je niet ver (in het leven).*

platsjesbeurs (de) = *platjesbeurs*

1. De ruimte tussen voor- en achterluiken op een **ielaaik(1)**.
2. Schertsende benaming voor de (binnen)schippersbeurs ► **skippersbeurs** in Amsterdam.
3. Plein in een havenplaats waar prostituees klanten zoeken (en mannen "lichte" vrouwen kunnen vinden).

pleatslike kommisje (de) = *plaatselijke commissie*

Commissie of stichting die één van de SKS-wedstrijden organiseert. Aanvankelijk, sinds het midden van de achttiende eeuw, werden hardzeilerijen door kasteleins georganiseerd. In het midden van de negentiende eeuw werd dit meer en meer gestructureerd via zeilverenigingen. In 1929 kwam in Grou de eerste **Kommisje Skûtsjesilen** tot stand, waarmee het woord **skûtsje** voor het eerst ook formeel aan de wedstrijdsport werd verbonden. Vaak bestaat er een verband tussen **pleatslike kommisje** en **eigennare-kommisje**. Die van Leeuwarden werkt in de wedstrijdorganisatie samen met die van Lemmer ► **kommisje**.

plecht (de) = *plecht*

Met **foar-** en **efterplecht** wordt voor- en achterdek bedoeld. Oorspronkelijk was de plecht een ruimte met de functie van **roef** (zonder raampjes, onder het achterdek) of een (plat) **paviljoen** ► **luzeplecht** ► **anker**.

plechtanker (it) = *plechtanker* ► **anker**

plechtbalke (de) = *plechtbalk*

Balk onder de plecht om die te ondersteunen ► **balke(1)**.

plechtskip (it) = *dekschip*

Binnenschip zonder dekroef ► **dekskip** ► **pavil-**

joen(1) ► plecht.
plechtgearde (de) = *slaggaard*
 Ook **plechtgeare** ► **gearde(2).**
plimsel (it) = *plimsollmerk*
 1. **Merk(2)** op rompen van zeeschepen dat aangeeft hoe diep het schip hoogstens mag liggen als het geladen is. In het Nederlands ook uitwateringsmerk genoemd.
 2. Bij binnenschepen een **merk(2)** om de diepgang vast te stellen.
 3. **Merk(2)** om de maximaal toegestane lading aan te geven.
plitter (de) = *pletter*
 Plat geslagen of gewalste koperplaat met gaatjes die de zij- en onderkant van de **beun** vormt ► **aak** (2).
ploech (de) = *ploeg*
 De groep mensen (bij de huidige wedstrijdsकुtsjes ongeveer twaalf) die gezamenlijk de bemanning van het schip vormen ► **bemanning** ► **fêst(4).**
ploechjesile = *ploegjezeilen*
 Recreatief zeilen op कुtsjes met (meestal betalende) gasten. Het werd in de magere jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw beschouwd als welkome aanvulling op het schippersinkomen. Het kwam later tot bloei door sponsoring van wedstrijdsकुtsjes. Bedrijfsmatig - in gestructureerde vorm - wordt het sinds midden jaren zeventig van de 20ste eeuw beoefend ► **bedriuwekompetysje** ► **sjarterfarre.**
ploege (de) = *ploeg*
 Als het schip **fart as in ploege** zeilt het zwaar en moeilijk.
ploegje = *krabben*
 Een **anker** dat in slappe grond geen houvast biedt en meegeeft **ploegjet**. Als dat gebeurt bij het ophalen van het anker of wanneer de schipper zijn schip met behulp van het anker wil lostrekken, dan zeg je dat het anker **thús komt.**
poalshichte (de) = *poalshoogte*
 Oorspronkelijk werd met **poalshichte nimme** het bepalen van de geografische **breedte(3)** aan de hand van de stand van de Poolster bedoeld. Thans wordt de zegswijze overdrachtelijk

gebruikt voor het onderzoeken van een zaak en soms (badinerend) voor het gebruik van een GPS (Global Position System).

poartsje (it) = *poortje*
 Elke van de twee ovale, ronde of rechthoekige openingen in de kont van het schip die kunnen worden afgesloten met naar binnen draaibare raampjes met dik glas. Vanuit de bedstee van de schipper en zijn vrouw kun je die open en dicht doen ► **blyn(11).** Het woord wordt soms (door niet-schippers) gezien als een verkorte vorm van **patryspoartsjes** en een enkele keer ook **koe-koek(2)** genoemd.

poat (de)
 Klein **ynhout** of **kromhout** ► **foet(1).**

poatskip (it) = *potschip* ► **potskip**

poep (de)
 1. Uitspraak met een lange /oe/. Andere naam voor de (watervogel) meerkoet (Fulica Atra).
 2. Uitspraak met een lange /oe/. Bijnaam van de beroemde hardzeilende schippersfamilie Sytema. Hun **Piipster** schip, vanaf 2000 het Langwarder wedstrijdsकुtsje, heeft dezelfde (bij)naam.
 3. Uitspraak met een lange /oe/. Een Duitse seizoenarbeider werd in de 19de en vroege 20ste eeuw **poep** genoemd, wat een verbastering is van het Duitse woord Bube ► **poepefarre.**

poepdoaze (de) = *poepdoos* ► **skytkast**
poepefarre

Uitspraak met een lange /oe/. In de 18de, de 19de en de eerste twee decennia van de 20ste eeuw waren in Fryslân in de zomer veel gastarbeiders actief bij de hooioogst. Als dat binnen was, vond een deel nog werk bij het binnenhalen van het graan en het rooien van aardappelen. Deze arbeiders kwamen voor een groot deel uit direct aan Groningen en Drenthe grenzende delen van (het huidige) Duitsland. Deze mensen werden **mieren**, hannekemaaiers of **poepen** genoemd. Ze werden met schepen van Stroobos (waar ze door de trekschuit vanuit Groningen naar toe waren gebracht) gehaald en naar het Friese Lage Midden en de Greidhoek vervoerd (en aan het

einde van de zomer weer terug). Het verzamel-punt daar was Jirnsumersyl. Vandaar gingen de mannen en jongens lopend naar de dorpen in Midden Fryslân. Een aantal van hen ging verder per schip ► **poepereef** naar de dinsdagse markt in Sneek en eventueel naar de donderdagse in Bolsward of de vrijdagse in Leeuwarden om daar een werkgever te vinden. Dit vervoer vanaf Stroobos verder Fryslân in noemde men het **poepefarren**. Doordat de schippers er soms een strijd van maakten wie het vervoer kreeg, zei men wel gekscherend dat de schippers dan op **poepejacht** waren. Soms dobbelden ze om deze menselijke vracht in de wacht te slepen ► **strykpeal** ► **winne(2)**.

poepejacht (de) ► **poepefarre**

poepeknoop (de) = *oudewijvenknoop* ► **âldwiif**

► **knoop**

poepereef (de) = *waterreef*

Uitspraak met een lange /oe/. Ook **wetterreef** of **broekreef**. Een kleine reef, meestal alleen in de broek van het zeil aangebracht. Niet in de eerste plaats toegepast om vanwege harde wind zeil te minderen, maar vooral om dat vrij van een **bop-pelêst** te houden. Je paste hem ook toe bij het vervoer van personen ► **poepefarre**.

pokhout (it) = *pokhout* ► **hout(1)**

pôle (de) = *pol*

1. Pol, klein eilandje in een meer. In het Heegermeer vind je bijv. de **Leisepôle**.
2. Verkorte vorm van **driuw-pôle**. Ook **driuwtille** ► **tille(2)**, **driuwel** en **driuwer**. Een gras- of rietzode die op het water drijft. Een groot exemplaar noem je ook **kragge**.

polskje

In het water slaan met een **boom(2)** of **pikheak**, bijvoorbeeld om vissen en waterdieren op te jagen.

pomp (de) = *pomp* ► **pompe**

pompe = *pompen*

Met een (houten) pomp ► **wetterpomp** water onder uit het schip halen. Een losse pomp kon vrij gezet worden door het **pomp-slûkje** los te maken en het aanzuigende onderste deel van een pomp in het gat te plaatsen. Deze **pomps-**

gatten zaten meestal aan weerskanten van de **mêstkoker** ► **loarkje**. Op grote schepen, waar je met twee of drie man aan een pomp stond, pompte men al zingend in de maat. De manier van pompen was op grote en kleine schepen gelijk. Twee kleine voorlagen (op en neer) om het water in de pomp te zuigen en dan een grote slag om het water naar buiten te brengen. Als de pomp leeg is noem je dat **lins(2)** ► **hert(1)**.

♣ *It is pompe of fersûpe* > *Men moet hard werken anders loopt het slecht.* **Mei pompenboppe wetter bliuwe** > *Men moet de grootste moeite doen om zich (in geldelijk opzicht) te kunnen handhaven* **mei pompen boppe wetter hâlde** > *Iemand met grote inspanning (financieel, sociaal, moreel) op de been houden.* **Wa't him dom hâldt is frij fan pompen** > *Wie zich afzijdig houdt, hoeft niet aan het werk* ► **dom**.

pompeblêd (it)

1. De drijvende bladeren van de (Witte) Waterlelie (Nymphaea Alba). Ook de drijvende bladeren van de Gele Plomp (Nuphar Luteum) worden wel zo genoemd.
2. Het blad van de waterlelie in rood is de heraldische figuur die zeven ► **herten(3)** **sân** keer (symbool voor de zeven (zee)landen van het oude Friesland) in de Friese vlag voorkomt. De blauwe en witte banen verwijzen naar het water en de lucht.
3. De meervoudsvorm **pompeblêden** wordt gebruikt als aanduiding voor de Friese vlag.

pomp-slûkje (it) = *pomplukje* ► **pompe** ► **lûk**

pompstok (de) = *pompzwengel*

Zwengel waarmee de pomp op en neer wordt bewogen.

♣ *Hy wit fan pompstok noch maat* > *Hij weet nergens iets van.*

ponsgat (it) = *ponsgat*

Ook **pûnsgat**. Het mechanisch aangebrachte gat in de **plaat** waar de klinknagel in wordt gedreven ► **klinke** ► **ynstekker(2)**.

pontbaas (de) = *pontbaas*

Modern woord voor **fearman**.

popel (de) = *mattenbies*

Ook **poapel** en **kokel** Hoewel het meestal vis-

sers waren die in de herfst en de winter van matenbiezen (*Schoenoplectus lacustris*) maten vlochten die later werden verkocht, waren er ook veel schippers die op deze manier wat bijverdienden.

portlân (de) = *portland*

Ook gespeld als **potlân**. Bepaald soort (merk) cement ► **semint**.

post (de) = *post*

1. Zware **planke**(1) die wordt gebruikt bij lossen en laden ► **barte**(1) ► **batting** ► **dealje** ► **dwersoer** ► **lade** ► **rompost**.
2. Zware planken waarvan het **roer** is gemaakt ► **kyl**(3).
3. De twee buitenste (brede) planken van het **swurd**.
4. Brug(getje). Met name in Bolsward zijn houten bruggen zo genoemd ► **brêge**.
5. De zware planken waarvan de zijkanten van de **mêstkoker** zijn gemaakt.

postskip (it) = *postschip*

Beurtschip ► **beurtskip** dat (ook) de post (brieven en pakjes) meenam.

pot (de) = *vingerling*

1. Ook **pôt**, **poat** en **fingerling**. Elk van de ogen aan de achtersteven waarin de **roerheakken** draaien ► **potsje**.
¶ **It roer is út it potsje** > *Het roer is losge raakt.*
♣ **De earm is út it potsje** > *De arm is uit de kom geschoten.*
2. Verkorte vorm van **lympot**, **tarpot** enz.

potdek (it) = *potdek(sel)*

Bovenste plank of halfroond afgewerkte ijzerplaat (ook op basis van een hoekijzer) van het **board**(2) ► **skandek**(2).

potdik = *potdicht*

Ook **potticht** ► **ticht**(9). Zeer mistig zodat je geen hand voor ogen kunt zien.

potkast (de) = *potkast*

1. Losse opbouw, soms met deur en ramen, op het ruim. Bij een **potskip**(1) was dat standaard omdat je anders al dat aardewerk niet goed kon vervoeren en uitstallen. In de winter (als het schip langdurig stil lag) bij alle

skûtsjes wel gebruikt ter vergroting van de woonruimte. De vaste opbouw van een schip dat als woonschip fungeert, wordt ook potkast genoemd. ► **simmer-roef**.

♣ **Yn 'e potkast sitte** > *Geen vooruitzichten hebben.*

2. Losse verhoging van het laadruim bij bieten- en aardappelvervoer ► **byt**. Hij werd bevestigd op het boeisel en liep tot het voorste kistluik.

potlead (it) = *grafiet*

Grafietpoeder waarmee het onderwaterschip van een wedstrijdskûtsje glad wordt gemaakt. De bezigheid noem je **potleadzje**.

potskip (it) = *potschip*

1. Ook **pôtskip**, **poatskip** of **skûtelskip**.
Schip ► **skûtsje**(1) dat met (overwegend inlands Fries) aardewerk van het ene dorp naar het andere voer om daar de koopwaar, zoals potten, pannen, kommen en kopjes, uit te venten. Het was vaak een sierlijk schip met dikwijls een bontgeschilderde vrouwenkop op de kop van het roer. Dat was een symbool voor de beschermheilige van het schip. Een vrouw, omdat potten en pannen immers ook voor vrouwen (in de huishouding) bestemd waren ► **roallebûtskip**. Aan boord waren steevast een kruiwagen en een handkar om met de koopwaar langs de huizen te kunnen gaan.
♣ **Dat is ek in moaie kop op it roer fan in potskip** > *Dat is een lelijk (vrouwen)angezichts.*
2. Oud model Overijsselse tjalk met een bijna rechtop staande voorsteven.

potskipper (de) = *potschipper*

Schipper van een **potskip**(1) ► **potskippersdek**.

¶ **Sile as in potskipper** > *Heel voorzichtig varen.*

♣ **Potskippersswit is djoer** > *Degene tot wie dit wordt gezegd, is niet gewend hard te werken. It is potskipperswaar* > *Het is mooi weer met weinig wind.*

potskippersdek (it) = *potschippersdek*

Achterdek met, soms ruime, kuip ► **bolle-stâl**(2).

potsje (it) = *potje*

Ook **putsje**. Beschermingsring (tegen slijtage) in de **beding** op de plek waar de as van de **spil** in draait ► **pot**(1).

potticht = *potdicht* ► **potdik**

praaië = *praaien*

Het aanroepen ► **oanroppe** van een schipper (door een andere schipper). Ook wel figuurlijk gebruikt voor langsij komen of iemand om inlichtingen vragen. Zelfs kunnen jongens meisjes **praaië** (en omgekeerd) als ze bijzondere belangstelling voor elkaar hebben.

prangje = *volhouden*

Het woord wordt gebruikt in een situatie waarbij je met een klein schip in moeilijk water toch volhoudt ► **oanhâlde**(5).

pream (de) = *praam*

1. Eenvoudige platbodem schip, met of zonder zeilinrichting, voor kleine binnenvaart. Het heeft nauwelijks zeeg, een zeer geringe lege diepgang en is aan voor- en achterkant vrijwel gelijk gevormd. Soms was er voor- of achterop een kleine, lage **roef** waarin kon worden geslapen, de **tinte**. Een niet zeilende praam werd doorgaans voortgeboomd of geduwd ► **trilkje**. Praamschuiver ► **preamskower** was tot in de negentiende eeuw een beroep.

Aan het einde van de 18de eeuw en het begin van de negentiende eeuw werd het begrip Friese praam of turfpraam ook gebruikt ter aanduiding van een zeilend (Zuider)zeewaardig schip met lage boorden, en zelfs als synoniem van Friese tjalk ► **tsjalk**. Rond 1850 bedroeg de gemiddelde tonnage ► **tonnaazje** van een praam voor klein vrachtvervoer 7 tot 12 ton, maar er werden ook wel (veel) grotere pramen gebouwd. Uit dit type is in de jaren 1855-'60 op enkele werven in Joure en Drachten een praamschip ontwikkeld van waaruit mede het huidige **skûtsje** is ontstaan ► **skip**(2). Sommige streken hadden een kenmerkend praamtype, waarbij niet alleen de vorm van het schip varieerde van scherp met vallende

stevens tot rond, maar ook de lengte-breedteverhouding en de tuigage sterk kon verschillen ► **Berltsumer pream** ► **bok**(2) ► **bolle**(1) ► **Falomster pream** ► **Feanwâldster pream** ► **feepream** ► **heapream** ► **Jouster pream** ► **Knypster pream** ► **molk(e)pream** ► **preamskip** ► **skip**(2) ► **skûteskip** ► **sylpream**. In vroeger tijd werden pramen, als veel schepen, naar de wens van de koper gemaakt, zoals blijkt uit het rijmpje op een (hoekige) Overijsselse praam die in Fryslân voer: "*Ik heb een proame loaten moaken. De eene wil him priezen, de andere wil him loaken. Die mienoe prame priest of loakt. De proame is noar mien eigen sinne moakt*" ► **skippersrym**. Het varen met een praam noem je wel **flotsje**(2).

2. Inhoudsmaat ► **preamfol**.

3. Eenvoudig platbodem zeilschip van het **bolle**-type dat gebruikt werd om zeeschepen die op de rede lagen te lossen en de vracht aan wal te brengen ► **lichter**(1) ► **flotsje**(1).

preambûgel (de) = *praambeugel*

Ronde beugel ► **bûgel**(6) met net waarmee de **klyn** in laagveengebieden van onder water in een praam ► **bok**(3) omhoog werd gehaald.

preamfol (it) = *praam*

Inhoudsmaat. Een **pream**(1) vol met modder was twee **lêst**(3) ► **kroadfol** ► **skipfol** ► **skou**(4) ► **skûte**(3).

preamkeskowe

Gebrekkig schaatsen. Meer in het bijzonder schaatsen waarbij je steeds met dezelfde voet afzet ► **preamkeskower**.

preamskower (de) = *praamschuiver*

Tot in de negentiende eeuw een beroepsaanduiding voor een niet-zeilende (praam)schipper. Het begrip, in de variant **preamkeskowe** is overdrachtelijk van toepassing op een dilettant op welk terrein dan ook ► **preamkeskowe**.

preamskip (it) = *praamschip*

Ook **preamskûte**. Grote **pream**(1) - in de ijzerbouw wel tot 100 ton groot - die, hoewel de grondvorm hebbend van een gewone praam, wel **lûken**, **dekken** en een **roef** had en getuigd als

“gewoon” schip werd gebruikt. Het was ook opgeboeid ► **opboeie** en dus wat hoger dan een gewoon schip. Na 1860 raakte dit type schip meer in de mode. Het werd veel gebruikt voor het vervoer van **modder** en mest ► **dong**.

preamskipper (de) = *praamschipper*

1. Schipper die met een **pream**(1, 2) of een **preamskip** vaart. Als er alleen wordt gebomd noem je zo'n man een **preamskower**. Wie er (ook) mee zeilt is een **preamsiler** ► **sylpream**.

2. Neerbuigende benaming voor een skùtsjeschipper die niet voor vol wordt aangezien.

preemje (de) = *premie*

1. Ook **premy**. De tweede prijs bij een wedstrijd ► **priis**(1). De derde prijs noem je de **lytse preemje** ► **winne**(1).

2. Ook **premy**. Op bepaalde tijden te betalen bedrag voor een verzekering.

presinning (de) = *persenning*

1. De afdichting van naden ► **naad**(1) in een luik of een niet belopen dek. Om die naden goed waterdicht te krijgen, werden ze eerst gebreeuwd, daarna kwam er **pik**(1) in. Daaroverheen werd met de looprichting van de naad eerst een reepje papier met **tar** aangebracht met daarbovenop een reepje geteerd zeildoek, het zogenaamde **presinninglint**. Er bestond hiervoor ook speciaal geweven band, het **presinningbân**. Dat werd vastgespijkerd met **presinningspiker(ke)s**. Tenslotte werd het geheel nog een keer in de bruine teer gezet.

2. Een geteerd dekkleed ► **tar(re)kleed**.

♣ *It eint as in lûs op in tarre presinnig > Het een of ander schiet helemaal niet* ► **tarrich**.

presinningbân (de & it) = *persenningband*

► **presinning**(1)

presinninglint (it) = *persenningreep*

► **presinning**(1)

presinningspiker(ke) (de & it) = *persenningspijk(tje)*

► **presinning**(1)

priem (de) = *priem* ► **martelspiker**

priis (de) = *prijs*

1. Oorspronkelijk de eerste prijs bij een wedstrijd

► **preemje**(1) ► **winne**(1).

♣ *Wy sile net foar de priis > Wij helpen niet om er zelf beter van te worden*

2. Een schip is **priis** als het niet meer valt te redden. Volgens internationaal zeerecht is een verlaten scheepswrak vrij eigendom van de berger. Zo'n schip kan door de vinder als **priis** worden beschouwd, een begrip dat overdrachtelijk is uitgebreid tot andere “gevonden voorwerpen” die de vinder voor zichzelf houdt ► **bûtskip**.

priisútrikking (de) = *prijsuitreiking*

Met enig ceremonieel en soms feestelijkheden omklede uitreiking van dagprijzen bij het skùtsjesilen.

prins (de) = *prins*

Het woord komt voor in de uitdrukking **foar de prins farre**. Je zeilt dan voor het plezier, de show. De zegswijze houdt mogelijk verband met feestdagen ter ere van prinsen van (Oranje) Nassau. Het werk lag dan stil. Je neemt een dag voor de Prins als je een dag vrij neemt.

promtabak (de) = *pruimtabak*

Onder schippers werd vroeger veel (tabak) gepruimd. De tweede vorm van tabaksgebruik was pijproken. Om **taan** een (nog) donkerder tint te geven kookte men wel een of meer pakjes zware pruimtabak mee in de taanketel ► **jarre**.

protest (it) = *protest*

1. (it) Een schipper of commissie kan bij de protestcommissie bezwaar indienen tegen de handelwijze van een collegaschipper of **pleatslike kommisje** of **Commissie-Generaal** en omgekeerd als die op gespannen voet staat met de reglementen. Tot de formele kanten van de zaak behoort de eis dat men degene tegen wie men protesteert, aanroept ► **oanroppe**. Verder moet zo mogelijk meteen de **protestflage** in het bakboordswant worden geknoopt en dient het **protest** overeenkomstig de regels te worden ingediend bij de **protestkommisje** (binnen een bepaalde tijd na afloop van de wedstrijd) ► **beskriuwe**(5). Lang niet altijd

protest

wordt een aangekondigd protest ook werkelijk gevolgd door formele indiening. Niet zelden wordt vlak voor de finish de **protestflag** uit het want gehaald. Conflicten worden ook geregeld vlak na de wedstrijd bijgelegd. Bij de **SKS** is dit ► **útprate** heel gangbaar, bij de **IFKS** veel minder. Bij toewijzing van het protest krijgt de overtredende schipper extra (straf)punten of wordt hij gediskwalificeerd; als de organisator in de fout gaat, kan dit leiden tot het ongeldig verklaren van de wedstrijd. Tegen de uitspraak is doorgaans beroep mogelijk ► **sylried**.

2. De standaard aanroep van de protesterende schipper of een bemanningslid tegen degene wie het **protest(1)** geldt. Die kan mogelijk aan protestindiening ontkomen door een **stoarmrúntsje(2)** te maken of de protesterende partij voor te laten gaan.

protestflag (de) = *protestvlag*

Ook **bloedflag**. Rode vlag die tijdens een wedstrijd in het bakboordswant wordt geknoop als men een protest wil indienen ► **flage** ► **flaggetaal**.

protestkommisje (de) = *jury*

De (kleine) commissie die de ingediende protesten behandelt en daarover een uitspraak doet ► **útspraak**. Vroeger besliste de wedstrijdorganisatie, later ging de speciaal ingestelde protestcommissie af op de beschrijving van het voorval en hoorde getuigen. Reeds een aantal jaren varen juryleden tussen de schepen door om eventueel zelf getuige te zijn van bepaalde situaties waarin zich protesten zouden kunnen voordoen ► **berop** ► **sylried**.

provinsjaal farwetter (it) = *provinciaal vaarwater*

Het vaarwater ► **farwetter** kende in Fryslân tal van eigenaren. Er waren particuliere wateren en waterwegen - zoals de belangrijke Engelenvaart onder Heerenveen - maar ook dorpen, kerken, waterschappen en gemeenten hadden water en waterwegen in bezit en beheer. Belangrijker vaarwegen waren van de provincie en, indien van nationaal belang, het rijk.

De waterwegen waren (en zijn) in klassen inge-

deeld. Vaarwateren van de eerste klas waren in 1911 de (hoofd)verbindingen van Lemmer en van Stavoren dwars door Fryslân naar Stroobos (met een diepte van 1.80 m gerekend naar het Fries Zomerpeil ► **peil**) en Harlingen-Leeuwarden-Dokkumer Nieuwe zijlen (diepte 1.90 m). Tot de eerste klasse behoorden ook de **farwettters** van Leeuwarden via de Lange Meer naar Suwâld en via het Langdeel en Warten naar de Krúswettters en verder van Sneek naar het Sneekermeer, van Sneek via IJlst naar Heeg en van Bolsward naar Nijesyl. Tegenwoordig is de eerste klasse de laagste klassificatie. Zo is het Prinses Margrietkanaal ► **grutskips** - het oude eerste klas vaarwater - nu het hoogst genoteerde in Fryslân (van de Europese klasse 5b).

provisyneil (de) = *provisienagel*

1. Elk van de nagels in het **skandek(1)** waarmee de **boechstagen** aan de **dramen** zijn of waren bevestigd. Ook daar aanwezige recht-op staande korvijnnagels noem je zo ► **neil(6)**.
2. Van ijzer gemaakt **krúshout** ongeveer op de plek van de **provisyneil(1)** dat worden gebruikt om lijnen omheen te leggen of een touw langs te leiden. Oorspronkelijk hadden de **mantsjes(1)** een dergelijke functie.

prúste = *buizen*

Ook **prúste**. Als de golven tegen een schip slaan en het schuim er vanaf spat, zeg je dat het schip **prúst** ► **brûzje** ► **buize** ► **stowe(2)**.

pudding (de) = *putting* ► **putting**

pûnsgat (it) = *ponsgat* ► **ponsgat**

punter (de) = *punter*

Ook **punterboat**. Klein platboomd vaartuig met spitse stevens. Met name gebruikt in noordwest Overijssel. Het type zou, net als de **bok(2)**, vanaf de 18de eeuw toen turfgravers uit Noordwest-Overijssel in Fryslân turf uit laagveen gingen winnen, zijn opgekomen ► **boat(2)**.

punterje = *punteren*

Het varen met een **punter**.

puntflak (it) = *puntvlak*

Puntig uitlopend deel van een vlakplank ► **flakpunt**.

pûste = (hard) waaien ► **wyn**

pûst (de) = windvlaag

Ook **pûster**. Harde windvlaag, of harde wind.

¶ **In stille pûst** > Een moment van stilte tussen twee windvlagen

♣ **Hy is efter de pûst** > Hij is buiten adem

puts (de) = puts

Ook **putsamer**. Emmer aan een eindje touw om water mee uit de vaart te halen (te "putten"). Aan de zeel zit een oog om te voorkomen dat de **kous** verschuift die in het putstouw is gesplitst ► **putskje**. De puts wordt in noodgevallen wel gebruikt om even af te remmen.

putsje (it) = potje ► **potsje**

putskje

Water uit een vaart scheppen met een **puts**.

putting (de) = putting

Ook **puttingizer**, **pudding**, **wantpudding** en **wantputting**. Elk van de vrij zware ijzeren banden (verticaal lopend) aan bakboord en stuurboord die aan de **boarden**(2) en de **oplangers** eronder zijn bevestigd en waaraan het **steande want**(1) is verbonden ► **rêst**.

puttingizer (it) = putting ► **putting**

pyk (de) = piek

1. Uiteinde van de **gaffel**(2).
2. Aanduiding voor de **kyl**(1) van het schip als die soms voor en met name achter, niet plat en gelijk met het **flak**(2) ligt, maar naar onderen min of meer scherp uitloopt. Daardoor houdt een dergelijk schip, dat je **pikich** noemt, beter hoogte en laat het het water beter los. Een **pikich** schip wordt tot de ronde schepen gerekend en niet tot de platbodems. Dat is in dit licht een arbitraire keuze. Onder de houten vrachtschepen waren er maar een paar die een piek hadden en dan betrof het meestal beurtscheepjes. Aan die schepen werden hogere eisen qua snelheid en andere vaareigenschappen gesteld. Vermaard waren de **pikige** schepen van **Eeltsjebaas** (E. Holtrop van der Zee, 1823-1901) van Joure en zijn zoon **Aukebaas**. Ze hadden bijna s-vormige spanten ► **snije**.

De ijzeren skûtsjes hadden allemaal een platte bodem, al was er wel eens een met een licht gepiekte **kont**(1). Dat is vooral het geval met de **Piipsters** ► **Piip**(2) van rond 1910 ► **pikeskud**.

♣ **It is in skip mei in pyk** > Men weet zich (met de eigen hulpmiddelen) goed te redden.

pylder (de) = pilaar

Algemene aanduiding voor een opstaande steunbalk, bijv. onder roefdek en **warring**.

pylkerich = spits

Een schip dat het zeil spits en steil voert (en daardoor wellicht topzwaar is), noem je **pylkerich**. Je kunt dat ook van de tuigage zeggen ► **aketúch** ► **plat** ► **topswier**.

pypke (it) = pijpje

1. In de betekenis van kleine pijp waaruit je tabak rookt. Schippers rookten in de 18de en 19de eeuw veel uit kleine, kortstelige kleipijpjes. Als aandenken hing men soms het pijpje van de overleden schipper aan de wand in de roef ► **smoke**.
2. Kleine stenen boogbrug ► **piip**(1).
3. Plexiglazen **peilglês** om de inzinking van een schip te meten. In SKS-skûtsjes is dit sinds 2001 aangebracht in het vlak direct achter de mast. De inzinking is medebepalend voor het toegestane zeiloppervlak ► **orizjnaliteit** ► **skipmjitte**.

pypkenielstoarm (de) = pijpkaneelstorm

Storm bij relatief lage temperaturen ► **stoarm**.